

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.

Första Kammaren.

N:o 28.

Lördagen den 26 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision.

*Uppförande af
kasernetablissemment i Jemtland
för en artilleri-
division.*

Herr Spånberg: Då detta förslag vid flera föregående riksdagar blifvit afslaget, anser jag för min del, att vi lugnt kunna afslå det äfven nu. Vi hafva i denna riksdag anvisat så stora belopp till försvaret, att jag tycker att vi nu kunna vara belåtna och ber derfor att få yrka afslag å utskottets hemställan i det nu föredragna betänkandet.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag ber deremot att få yrka bifall till utskottets förslag. Detta förslag är gammalt. Redan år 1871 beslöts af båda statsmagterna, att en division artilleri skulle förläggas i Norrland — alltså två batterier. Början gjordes med ett batteri i Hernösand, der det dock icke fans utrymme för mer än 40 man. Det är sant såsom herr Spånberg yttrade, att frågan blifvit af Riksdagen afslagen; men härför hafva icke, tror jag, anförts några viktiga skäl.

Nu har Kongl. Maj:t begärt att få till en artilleridivision i Östersund taga af besparingar, som till ringa del uppkommit just derigenom, att detta regementes femte division icke kunnat fullt uppsättas. Meningen hade varit, att en del skulle uppsättas i Stockholm, men här är icke tillräckligt bygd för sådant. Sälunda är ett batteri och större delen af ett annat vakanta. Och häri-genom är det mycket olyckligt stäldt för Norrlands försvar.

Hvad nu Östersund beträffar, äro alla militära myndigheter ense om att det är det bästa stället för sådant ändamål. Alla komiterade, som från början af 1870-talet varit tillsatta för försvarets ordnande, hafva i likhet med de militära myndigheterna tillstyrkt Östersund, såsom varande den lämpligaste platsen. Och om herrarne skulle vilja gå djupare in i frågan, skulle jag äfven

kunna bevisa, att militäriskt sedt är Östersund det enda stället i hela Norrland, som kan komma i fråga.

Hvad jag i afseende på förslaget vill beklaga är, att det ej uppgjorts för åkande batterier, utan att chefen för landtförsvarsdepartementet har skilt denna fråga från frågan om etablissemnet, så att han vill bygga det blott för gående artilleri, hvilket enligt min uppfattning är ett stort fel och blott skett för att spara en mindre summa.

Jag vill icke gå vidare in på ämnet, om icke diskussionen längre fram gifver anledning dertill, utan yrkar bifall till förslaget, sådant det är, oakadt det verkligen haltar.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 19 och 22 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 45, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 1 § rättegångsbalken, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

*Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 54, i anledning af väckta förslag i fråga om fixering af rustnings- och roteringsbesväret m. m.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Denna skrifvelse är föranledd af en motion, väckt i Andra Kammaren af herr Sven Nilsson, i hvilken han föreslår, att lindring i rustnings- och roteringsbesvaren skall åstadkommas på så sätt, att »vid markegångssättningen skall ny uppskattning årligen ega rum å medelvärdet af rustnings- och roteringsbesväret för de till hvarje regemente, corps eller båtsmanshåll hörande rusthåll eller rotar. Den kostnad, hvarmed rusthåll eller rote efter sådan uppskattning befinnes vara betungad utöfver de i § 2 af denna lag bestämda värden, godtgöres rusthållet eller roten af staten.»

Det är således hans mening, att markegångsdeputerade årligen skola sammankomma och afgöra, hvad rust- och rotehållen inom den krets, de tillhöra, verkligen kosta, och att detta sedan skulle gälla såsom medelpris för den del af regementet, som ligger inom kretsen förlagdt. Hvad som då öfverskjuter det aflösningsvärde, som sattes 1885, skulle ersättas af staten. En sådan fixering af kostnaderna för rust- och rotehållarne är hans mening med motionen.

*Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Redan för några år sedan — 1885 — skedde af kammar-kollegium, armé- och marinförvaltningen på Kongl. Maj:ts befallning en undersökning, huru en sådan fixering skulle komma att taga sig ut. Kollegierna kommo snart till det resultat, att det är obestriddigt — såsom vi väl veta förut — att dessa besvär tynga ojemt på rust- och rotehållen inom samma distrikt och att denna olägenhet är så betydlig, att denna tunga stundom går till flerdubbelt större belopp för den ene än för den andre. Följaktligen är den medeltaxering, som vid lindringen skedde af dessa besvärs uppskattade värde i hög grad felaktig, då fråga är om att bestämma hvad roteringen kostar hvar och en rothållare och hvad han rättvisligen bör få i lindring. Det är alldeles gifvet, att en del rust- och rotehållare få mindre ersättning än de skulle ha och att å andra sidan somliga af dem få större lindring än de borde fått. Men detta är ett fel, som måste medfölja hvarje gång frågan förekommer, — så länge man utgår från ett medelvärde.

Vidare anmärkte kollegierna, att det icke går an att gå den af motionären nu föreslagna väg, om man vill göra hvar man full rättvisa, ty följderna skulle bli, att medeltalet skulle stå kvar med alla sina olägenheter; samt vidare, att denna uppskattning icke kunde göras ordentligt af markegångsättarne, ty desse skulle blifva domare i egen sak, hvilket ingalunda kunde få ske i en sådan sak som denna. Sjelfva denna taxering finge en helt annan karakter än den för närvarande eger. Nu är förhållandet sådant, att markegångsättarne bestämma värdet på rust- och rotehållen, men det sker för det ändamål, att staten skall efter denna värdering få ersättning af rust- och rotehållarne vid vakanserna. Nu skulle förhållandet bli ett annat, fullkomligt omvänt: rust- och rotehållarne skulle få ersättning af staten; och derigenom blefve frestelsen större att öka värdet af besvären.

Vidare anmärktes häremot ganska riktigt, att det vore en oegentlighet deri, att på detta sätt rust- och rotehållarne skulle få göra upp kontrakten, utfästa sig att betala hvad de ansågo vara nödvändigt utan allt påtryck att taga hänsyn till besparing, utan blott till hvad de funne för sig fördelaktigt och sedan skrifva räkning på staten för den summa hvarmed kostnaden öfverstege den officiella uppskattningen.

Det enda rätta, om lindringen skall kunna utgå fullt rättvist, vore att gå igenom alla rotar — jag begagnar detta ord, men afser dermed både rustningen och roteringen — rote efter rote för hela regementet, noggrant upptaxera dem och sålunda beräkna hvartill hvar och en skulle fixeras; således räkna efter kostnaden för lega, årslön, hemkall, vedbrand, mulbete, gårdselfång, hingsthållning, torpets brukning m. m., uppskattade efter kontrollerade uppgifter för hvarje nummer. Endast på detta sätt kunde man få uppgifter på hvad hvar enda rote i verkligheten kostade. Men en sådan uppskattning skulle icke kunna ske af markegångssät-

Om fixering af rustnings- och rotteringsbesvärer m. m.
(Forts.)

tarne, utan af en särskild opartisk uppskattningskommision för hela regementet, äfven af det skäl, att regementet ligger inom olika län och värderingen af olika rotar eljest blefve gjord efter olika grunder inom samma regemente. Detta blefve för öfrigt en dryg och omständlig operation, som skulle kosta mycket penningar, och ändå skulle olägenheterna qvarstå, då rotheällarne i alla fall skulle ha ersättning för öfverskottet af den verkliga kostnaden utöfver 1885 års uppskattning. Rotehällarne komme att bestämma utgifterna, men staten finge betala dem.

Jag vill derjemte framhålla oegentligheten och motsägelsen deri, att man vill ha på en gång både naturaprestationer och fixt pris för dem. Det är klart att om besvärerna skola utgöras i naturaprestationer måste dessa gå ut, oafsedt om värdena på dem höjas eller sänkas. Skola de deremot gå ut efter fixt pris, böra naturaprestationerna vexla efter som värdena på dem årligen förändras. Denna motsägelse gör att man från statshushållningens synpunkt icke kan gå in på någon verklig fixering, om man ej tillgriper allmän vakanssättning med en, en gång för alla fastställd vakansersättning, d. v. s. förvandlar indelningsverket till en fix grundskatt i penningar, men det upphörde då att vara en militärisk institution.

Af dessa skäl afstyrkte emellertid kollegierna enhälligt en sådan fixering, som nu åter är ifrågasatt, och kommo till det resultat, att det enda sättet, om man vill ha ett slags fixering, är att göra besvärerna till ett slags konstanta grundskatter — huru det skulle gå till, derom talas icke, men förmodligen skulle det ske genom en konstant vakanssättning och värdering.

Detta kollegiernas betänkande smakade icke dem, som voro motionärer, utan de höllo på sitt ursprungliga förslag, att det skall ske genom markegångssättning och att staten skall betala de större kostnader som denna visade utöfver hvad som upptogs vid 1885 års värdering. Under frågans behandling i sjelfva utskottet framkom då från en denna kammarens ledamot ett förslag, hvaraf formulerades den skrifvelse, som här ifrågasättes. Med denna skrifvelse syftade framställaren helt och hållet på det förslag som af Kongl. Maj:t framlades för 1871 års riksdag och som innefattar visst icke blott en fixering utan snarare en reglering af indelningsverket i ändamål att befästa indelningsverket såsom fortfarande bas för vår härordning. Då i motionärernas förslag fixering var så att säga grundtemat, är det här reglering. Ser man tillbaka på 1871 års kongl. proposition finner man följande hufvudpunkter: Der knektekontrakten eller författning föreskrifva bostad, skall rotheällaren lemna bostad och kältäppa eller öfverenskomma om hushyra eller annan ersättning för bostad; soldaten underhåller husen mot årlig ersättning af 5 kronor; rotheällaren betalar i lön 80 riksdaler eller i stället, enligt öfverenskommelse, motsvarande fördel af jord, spannmål eller annat. Der rotheällaren icke är

*Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

pliktig bestå bostad, är lönen 100 riksdaler eller, enligt öfverenskommelse, motsvarande fördel af jord, spannmål eller annat, eller ock boningshus, uthus, kåltäppa och 80 riksdalers lön. Staten insätter 10 riksdaler årligen i sparbank för hvarje karl. Vid rekrytering består staten en hjälp af 50 riksdaler. Kan ej rothållaren skaffa karl, öfvertager staten rekryteringen och betalar hvad dertill fordras utöfver hvad af roten skall bestås. Kontrakt uppgöres mellan rothållaren och soldaten samt insändes af befålet jemte dess yttrande till Konungens befallningshafvande, som stadfäster det, om det är enligt med lag. Soldaten har rätt att afgå efter 7 års tjenstgöring och får ej tjena öfver 45 års ålder. — I dessa bestämmelser ingå således ett par, som äro rakt motsatta dem, som från Andra Kammaren önskas. De önska ju fria kontrakt utan inblandning af militärbefäl eller Konungens befallningshafvande.

Vore nu i alla fall Riksdagens, d. v. s. båda kamrarnes gemensamma mening, att få ett helgjutet arméförslag i samma rigtning som 1871 års förslag och sedermera fasthålla vid det, skulle jag ej sätta mig deremot, ty så mycken förkärlek har jag alltjemt för den gamla organisation. Men då jag har fullkomlig visshet om, att den skrifvelse som här föreslås är hopkommen på sådant sätt, att två diametralt motsatta meningar förenat sig om att låta ordalagen bli så och så, men förbehållit sig rätt att så snart det blir frågan om att tyda dem gå i rakt motsatt rigtning mot hvarandra — och det förtegs icke inom utskottet utan sades rent ut — då kan jag icke vara med om en sådan skrifvelse. Under sådana förhållanden har jag verkligen icke mod nog att gå fram till regeringen och bjuda på ett sådant dubbelansigte, som detta förslag är. Genom kompromiss har man vunnit en gemensam ordalydelse, som sedermera hvar och en tyder på sitt sätt. Jag måste således för min del afstyrka detta och kan icke förstå, huru regeringen skall bära sig åt, om hon får en sådan skrifvelse. Hvad skall regeringen göra dermed? Första frågan måste bli: hvad betyda de allmänna ordalagen? Hafva de någon bestämd mening? Eller äro de blott sväfvande sammanställningar? Genom en skrifvelse som denna blir regeringen i högsta grad embarasserad. Hvilket förslag än regeringen komme fram med, skulle det gifvet afslås i endera kammaren. Regeringen hade således intet annat att göra än att utan vidare omständigheter lägga skrifvelsen å sido. Det är nu en resurs, som regeringen förstås har, men som hon dock måste ytterst ogerna tillgripa, nu helst, då regeringen gerna går Riksdagen till mötes, när skrivelser komma. Men hufvudsaken är, att regeringen får veta hvad Riksdagen vill och verkligen menar, och det tycker jag icke är för mycket.

Jag kan således icke vara med om ifrågavarande skrifvelse, utan yrkar afslag å utskottets hemställan.

Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

Herr vice Talmannen: Allt sedan jag började något lifligare sysselsätta mig med frågan om de uteslutande på jorden hvilande skatter och besvär — och det är så långt tillbaka som under ständsriksdagarnes tid — har jag haft den öfvertygelsen, att dessa skatter borde bibehållas eller bevaras, men att de också måste fixeras. Ty villkoret för att en på ett särskildt föremål hvilande skatt skall kunna med rättvisa förenas, det är att den genom häfd öfvergått till ränta och verkar icke såsom skatt utan såsom ränta; och det kan den aldrig göra med mindre än att den är fixerad.

Det är eder alla, mine herrar, väl bekant, att under de första åren efter representationsförändringen stod denna fråga ganska högt på dagordningen, och jag kan säga, att den kulminerade vid 1871 års riksdag i det förslag, som den dåvarande regeringen framlade för den urtima Riksdagen, sedan Riksdagen redan år 1869 i afseende på grundskatterna vidtagit den sista åtgärden för deras definitiva fixering genom att bestämma dem i penningar. 1871 års förslag föll genom Andra Kammarens motstånd. Huruvida detta motstånd kunnat öfvervinnas, hör till futuribilia, ty förslaget öfvergafs. Allt sedan 1871 har man i de mest brokiga försök sträfvat att lösa försvarsfrågan. Det har emellertid icke lyckats. Men hvilka svårigheter, som än må vidlåda försvarsfrågan såsom militär organisationsfråga, hvilket den i främsta rummet är, fins det dock alltid qvar en kameral fråga i densamma, och denna kamerala fråga är frågan om fixering af rustnings- och roteringsbesväret. Hvarhelst denna fråga dyker upp, kommer jag för min del att med min röst biträda densamma; ty jag vidhåller hvad jag började med, jag vidhåller att det icke fins någon möjlighet att bevara rättvisan af dessa undantagskatter annat än genom deras fixerande. Förhåller det sig nu på detta sätt, ligger det också i sakens natur, att i det virrvarr af olika åsigter, som för öfrigt framträda i försvarsfrågan, bör det ligga Riksdagen om hjertat att framhålla hvad som åtminstone är klart och tydligt eller att sjelfva besväret bör ordnas. Sjelfva försvarsfrågans lösning må gå i hvilken rigtning som helst, så qvarstår i alla fall behovet af en sådan reglering. En sådan reglering skulle naturligtvis komma att för en obestämmd framtid gälla, i den händelse att det förbättrade försvaret kommer att byggas på indelningsverket. Men om det också ej inträffar — derom tillåter jag mig dock ej någon spådom — är det ju gifvet, att intet försvarssystem kan ordnas inom loppet af några få år, utan indelningsverket kommer att qvarstå under en längre tid såsom en mellanform, en mellanreglering, och för denna tid är det en enkel följd af rättvisa, att rustnings- och roteringsbesväret skall fixeras.

Den kritik, som en högt ärad vän, hvilken nyss hade ordet, underkastade den föreliggande frågan, hänförde sig helt och hållet

till motionen. Oberäknadt de tekniska svårigheter, som de förenade embetsverken påpekat mot en reglering sådan som de föreställt sig den, hafva de derjemte framfört ett skäl, som är absolut giltigt, eller det, att man icke kan låta den ene kontrahera och den andre betala. Men detta ingick icke heller i tanken uti 1871 års förslag, ty i detta öfvergick rekryteringsskyldigheten till staten, om icke roten kunde skaffa karl för det pris, som då bestämdes såsom maximum. Och följaktligen förfaller enligt det förslaget den anmärkning, som är den giltigaste i de förenade embetsverkens utlåtande. I det förslag, som nu framlagts, ligger i orden »må kunna regleras» den tanken också, att, jemte det kostnaden bestämmes till visst belopp, sådana villkor för besvärets fullgörande bestämmas, att de blifva rimliga och kunna låta sig göra.

*Om fixering af
rustnings- och
voteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Den ärade talaren anförde vidare mot förslaget, att så olika meningar om tillämpningen af skrifvelsen hade gjort sig gällande inom utskottet, att det ej är någon sannolikhet, att, om ett förslag grundadt på skrifvelsen framlägges, vederbörande dermed blifva belåtna. Men det fins ingen reservation från Andra Kammaren, och det måste väl åtminstone ådagalägga något för enigheten.

Der till kommer, med anledning af hans yttrande att Kongl. Maj:t skulle få så synnerligen stora svårigheter att finna en utväg för realiserandet af den tanke, som ligger till grund för skrifvelsen, att Kongl. Maj:t likväl år 1887 i sjelfva trontalet förklarade, att ett förslag till fixering af rotehålet var under utarbetning. Om nu de förenade embetsverkens betänkligheter mot en viss form för en sådan fixering hafva sin giltighet, så utesluter det icke möjligheten, att Kongl. Maj:t kan vara betänkt på en annan form för fixeringen — en form, som kan på en gång vara rättvis och borttaga dessa af de förenade embetsverken framställda olägenheter och svårigheter.

Jag upprepar det, jag kommer vid hvarje tillfälle, då frågan om fixering af de på jorden hvilande skatterna ligger före, att alltid rösta för och yttra mig för en sådan fixering, och därför annehåller jag nu om bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinekowström: Jag delar det slut, hvartill den förste talaren i denna fråga, nemligen friherre Leijonhufvud, kommit, att afslå utskottets föreliggande betänkande, men detta sker på andra grunder än dem han anført. Jag har så många gånger i denna kammare yttrat mig deröfver, att hvad indelningsverkets bördor beträffar anser jag att dermed ingen förändring bör ega rum, intill dess att Kongl. Maj:t kommer och framlägger för Riksdagen och svenska folket en plan till grunderna för omändningen af försvarsverket i dess helhet, hvarigenom Riksdagen och äfven svenska folket kommer i tillfälle att kunna bedöma

Om fixering af
rustnings- och
roteringsbördor
m. m.
(Forts.)

frågan i sin helhet. Och jag har äfven dervid tillagt, såsom jag ock nu gör, att jag fortfarande anser denna omdaning af försvarsverket böra grunda sig på bibehållandet af vår indelta armé med aflyftande af indelningsverkets bördor från de nu skattskyldiga hemmanen. Det förvånar mig, att vice talmannen har kunnat komma till den åsigten, och äfven fortfarande vill behålla densamma, att han vill betrakta den kamerala delen af frågan särskildt och särskildt den militära. Detta är enligt min uppfattning fullkomligt falskt. Det är omöjligt att betrakta dessa två delar rörande indelningsverket särskildt. Och att fixera indelningsverkets bördor på rust- och rotehållarne, så länge dessa äro skyldige att underhålla knekten, det är för mig ofattligt, ty deras åliggande föranleder och måste ovilkorligen föranleda dem att göra därför olika utgifter. Då skulle man på samma gång bestämma, att vid utgörandet af denna fixa summa för rust- och rotehållen skulle staten tillsläppa den ökade kostnaden, der sådan förekommer. Det har riksdag efter riksdag framkommit partiella förslag till fixering, ändring, aflyftande af dessa svåra bördor, men jag anser, att Riksdagen bör bestämdt afslå desamma, intill dess man kan förmå regeringen att framkomma med en så beskaffad organisationsplan, som jag nyss nämnde. Ju mer skon klämmer för den som bär den, ju mer måste han bli benägen att söka afskudda sig densamma, och så äfven med indelningsverkets bördor. Det är en trumf, som de hafva i händerna, hvilka likasom jag önska att helt och hållet aflyfta dessa bördor från hemmanen och fördela dem på alla skattskyldige invånare, och därför nödgas jag nu såsom jag alltid kommer att göra, när dylika partiella förändringar förekomma, att yrka afslag.

Herr Tamm, Hugo: Man kan ju väl fatta att en skrifvelse, sådan som den nu föreliggande, skulle kunna hafva kommit fram, när den grundar sig på en motion, som väcktes vid Riksdagens början och så som ställningen då var, d. v. s. när en lösning af skatte- och försvarsfrågan låg före på ett *partiell* sätt. Då förutsatte man helt naturligt, att det skulle komma att förgå en lång tid, innan någon lösning af skatte- och försvarsfrågorna skulle inträffa. Nu har emellertid, såvidt jag kan fatta, Riksdagen uttalat sig temligen oförtydbart derom, att den önskar ett verkligt förslag till försvarsverkets ordnande. Skall ett sådant förslag grundas på indelningsverkets basis, måste skattebördan fixeras; skall nu detta icke grunda sig på indelningsverket, utan på en annan grund, så måste rustnings- och roteringsbördan, såsom den nu utgår, bortfalla. Alltså anser jag, under hvilka förhållanden som helst, en sådan skrifvelse som denna i nuvarande stund fullständigt onödig, och jag vill tillägga att, är det verkliga kammarens mening att vidhålla denna åsigt att ett sådant verkliga ordnad försvarsförslag skall framläggas, skulle, i fall man

Om fixering af
rustnings- och
voteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

antager en sådan skrifvelse som denna, det tyda på ett misstroende om att en sådan sak kan blifva verklighet; ty det skulle visa, att man i sitt sinne trodde att en mycket lång tid skulle förgå, och jag föreställer mig att ett dylikt misstroende blefve en dålig bundsförvandt i striden för försvarets ordnande.

Men jag anser äfven en sådan skrifvelse som denna rent af farlig, om jag rätt tolkar det beslut, som fattades den dag, när grundskattefrågan förelåg, då åtminstone för mitt sinne det kändes som en glädje att höra huru de gamla, som gränat i kampen för lösning af försvars- och grundskattefrågan, förklarade sig redo offra sina gamla åsichter för att sammansluta sig och ej längre splittra. Öppet förklarade de, att de voro färdiga till dessa offer, endast dem erbjödes ett verkligt försvar. Tolkar jag så Första Kammarens beslut denna dag, tror jag också, att denna tolkning skulle innebära, att man af regeringen begärde och fordrade att den skall framlägga ett förslag, som icke är beräknadt efter några inbillade tillfälliga opinioner inom riksdagen, icke heller så beräknadt, att det skall passa in inom ramen af på förhand antagna kostnader, utan ett sådant, att vi stå till svars med att antaga det både för vår tid och våra efterkommande. Har jag då rätt fattat kammarens mening i denna fråga, då tror jag att antagandet af denna skrifvelse är farligt; ty den kan tolkas och är delvis tolkad såsom en fingervisning, i hvad riktning ett förslag, sådant som det vi önska, skall framkomma, och jag tycker icke det är för mycket att tillåta att de sakkunnige af regeringen en gång fritt få afgöra denna sak, oberoende af allt annat, och lägga fram det förslag, som de anse bäst.

Detta blir det ansvar, som åligger dem, sedan blir det vårt ansvar att antaga eller förkasta detsamma. Men jag för min del vill icke se regeringen bunden i dessa fall, och det är äfven för mig ett skäl att yrka afslag å den föreliggande skrifvelsen.

Herr Casparsson: Jag har den tillfredsställelsen att kunna fullständigt instämma i hvad reservanterna och de båda embetsverken yttrat beträffande *sättet* för verkställande af den fixering, som motionärerna hafva föreslagit.

Hvad vill det säga, en periodiskt återkommande fixering? Fixering innebär ju någonting bestämdt, och huru kan den då vara periodiskt återkommande? Detta är, enligt mitt förmenande, en *contradictio in adjecto*, och det förvånar mig, att embetsverken hafva fått i uppdrag att lösa en så efter min åsigt alldeles orimlig fråga. Derfor instämmer jag också i detta atseende helt och hållet med reservanterna.

Men det är icke detta, som statsutskottet har föreslagit. Utskottet har tänkt sig en fixering med föregående reglering, d. v. s. något för framtiden *bestående*, och att en sådan fixering icke är omöjlig, det har den talare, som först hade ordet, sjelf med-

Om fixering af
rustnings- och
rotersningsbesväret
m. m.
(Forts.)

gifvit, då han har kontrasignerat en förordning, som just är grundad på en sådan fixering. Han antyde det sjelf nyss, och jag skall bedja att få läsa upp den första paragrafen af detta utaf honom kontrasignerade »förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid sjöförsvaret.» Denna paragraf lyder så: »Rote- eller rusthållare, som, när båtsman för ledigt nummer skall antagas, förbinder sig att till honom utgöra löneförmåner i enlighet med hvad här nedan i §§ 2 och 3 stadgas, skall icke derutöfver vara underkastad några utgifter eller besvär för båtsmanshållet.»

Jag frågar, är detta icke en fixering så tydlig, som någon kan vara. Sålunda är en fixering *möjlig*, och embetsverken hafva också sagt i sista punkten af sitt utlåtande här, att »med hänsyn till hvad sålunda och i öfrigt blifvit anfördt ansåge sig kollegierna böra till Kongl. Maj:ts ompröfning hemställa, huruvida sådant afseende kunde fästas vid det ifrågavarande förslaget, att någon framställning till Riksdagen borde göras om fixering af indelningsverkets bördor *efter de grunder*, hvilka för detta förslags affattning varit bestämmande.»

Sålunda äro dessa af motionärerna föreslagna grunder förkastade, men därför är ej sagdt att icke andra grunder kunna finnas.

Den siste talaren har sagt, att Kongl. Maj:t borde vara oberoende af något uttalande från Riksdagen beträffande det förslag till arméorganisation, som kunde komma att framläggas. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på en sak: hurudant är i närvarande stund försvarsfrågans läge? Under de 25 år, som man sökt ordna denna fråga, har man genomgått alla möjliga förslag; förslag om försvarets ordnande på grund af stam och beväring, på grund af allmän värnpligt m. m., men ingenting har antagits. Beträffande stammens sammansättning har det ena efter det andra olika förslaget uppstälts, indelt och värfvad stam, indelt stam och utlottad stam samt värfvad stam ensam, och dermed tror jag att alla möjliga organisationsförslag äro uttömda, så att när Kongl. Maj:t skall åter framlägga ett förslag måste han ovilkorligen komma igen till någon af dessa redan förkastade former, ty man lär väl icke kunna utfinna någon trollformel för att ordna försvarsfrågan.

Hvilket har då största utsigterna till att gå igenom? Det tilltror jag mig icke att säga, men jag antager att man skall säga, att det finnes ingenting annat än att bygga försvaret utslutande på allmän värnpligt. Jag medgifver att allmän värnpligt är den starkaste organisationsform, man kan få, men är vårt land beredt att underkasta sig en *betryggande* sådan? En godtköpsupplaga deraf anser jag mycket betänklig. Vid 1875 års riksdag framlades ett förslag, grundadt på allmän värnpligt, och huru mottogs detta af det utskott, som hade att handlägga frå-

gan? Utskottet sade — jag ber om ursäkt att uppläsningen blifvit lång, men jag anser frågan så vigtig, att jag icke kan hjälpa det. »Ett mer än sextioårigt, oafbrutet fredslugn har hos folket försvagat minnet af de lidanden, som kriget, och i synnerhet ett olyckligt krig måste medföra, och gjort det nyare krigsväsendets ökade fordringar både på taktisk utbildning och på snabbare och kraftigare krigföring för detsamma svåra att fatta. Innan erfarenheter, hemtade från egna slagfält, tvungit det att söka nya, förbättrade former för sitt försvarsväsende, hafva visserligen grannstaters krig för den upplystare delen af detsamma låtit otillräckligheten af våra nuvarande stridskrafter och de militära brister, som vidlåda formen för deras användande, framstå i sin rätta dager. Men det torde dock vara förmätet att hoppas att dessa, jämförelsevis nya åsichter ännu skola hafva fattat rot hos det stora flertalet af folket. En så stor ökning som från 30 dagars beväringsofning till i medeltal ett års militärisk skolbildning skulle därför helt säkert förefalla detta flertal allt för stort, och det så mycket mer som stamrekrytens daning, sådan som den ännu för icke länge sedan ansetts tillräcklig, hittills icke kräft mycket mer än 100 dagar. Man kan visserligen invända, att jämförelsen bör anställas icke med öfningstiden för de soldater, som vår nuvarande, efter Konungs och Riksdags uttalade omdöme otillfredsställande härordning kan ställa i fält, utan med utbildningstiden för de fiender, mot hvilka vi tilläventyrs en gång skola nödgas att pröfva vår vapenskicklighet, och som underkasta sig en krigsbildning vida längre än den Kongl. Maj:ts förslag afser. Men för flertalet af vårt folk ligger en sådan jämförelse visst icke nära och fordrar dessutom en kunskap, hvaraf det icke kan förutsättas vara i besittning.

Utskottet anser därför, att »äfven om tillämpningen af en så vidsträckt krigsbildning, som Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen afser, skulle ur finansiell synpunkt vara möjlig, *vårt folk likväl icke ännu är moget* för en så genomgripande förändring i hela samhällslifvet, som en tillämpning af denna lag *i hela hans utsträckning* skulle medföra».

I denna motivering instämde icke blott ledamöter från Andra kammaren, utan äfven 4 ledamöter från Första kammaren och dertill så upplyste och så för försvaret nitälskande personer, som utskottets ordförande friherre Stjernblad, herrar F. Carlson, Mannerskantz och Carl Ekman, och jag tror att den uppfattning, som af detta utskott uttalades, verkligen var den rätta då, och jag tror äfven att den fortfarande är den rigtiga. Och huru lång var den öfningstid, som föreslogs? Jo, för fotfolket ett år och för kavalleriet 17 månader samt för öfriga specialvapnen ett år. Men är denna öfningstid tillräcklig för att utbilda *soldater*? För att utbilda rekryter är den fullt tillräcklig, men ej att dana soldater, och utan soldater kan man icke gå i fält. Mitt omdöme

*Omfixering af
rustnings- och
rösteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Om fixering af
rustnings- och
voteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

betyder i detta fall ringa, men jag ber att få uppläsa hvad 1865 års landtförsvarskomité yttrade, ett utlåtande, som jag rekommenderar till en hvar, som vill sätta sig in i försvarsfrågan, och enligt min åsigt det bästa utlåtande, som hittills afgifvits i detta ämne. Komiterade säga beträffande öfningstiden: »I vårt grannland Danmark har dess beväring, utan särskild stam, endast haft 16 månaders tjenstgöring, men den klagan öfver otillräcklig öfning och bristande sammanhållighet hos det i öfrigt villiga och tappra manskapet, som under sista fälttåget temligen oförbehållsamt uttalades, lemna icke fördelaktigt vitsord om organisationen och öfningstiden.» Vidare yttra sig komiterade, att »ehuru de för sin del visserligen anse 2 år vara för kort tid, äfven för vårt begripliga folk, att dana en stam, som sedermera upplöses och skingras i det medborgerliga lifvet, utan allt fortfarande krigsmannaband, hafva de likväl, för att icke synas hafva velat, till förmån för jembörelsen med indelta trupperna, öfver höfvan uppdrifva kostnaden för en beväring, grundat sina beräkningar på endast 2 års första tjenstgöringstid, visse att ingen, som hos oss verkligen vill hafva en duglig beväring, skulle, om en sådan ifrågakomme, yrka en nedsättning i tjenstetiden under den, som de ifrigaste motståndarne i den preussiska arméfrågan medgifva», och slutligen att »komiterade äro för sin del öfvertygade om, att ingen tänkande militär, med egen erfarenhet i sitt yrke och med kännedom om det värde, en fast organisation visat sig ega både under framfarna och de nyaste fälttågen, skulle vilja utbyta vår indelta stam mot en sådan af beväring med icke längre öfning än den här antagna», d. v. s. 2 år.

Sådan var uppfattningen då för tiden, och jag tror att den fortfarande eger fullkomlig giltighet.

Jag kommer ihåg, att då försvarsfrågan diskuterades på ridarhuset 1866, yttrade en nyligen afleden general, att han vid ett besök på Als talat med den danske stabschefen, som då yttrat: »man säger att vi skola gå anfallsvis tillväga, ja väl, gif mig blott *soldater* — och vi skola så göra, men med dessa hedersmän inser hvar och en att det är omöjligt.» Sådan blir följden af att tillämpa en godtköpsupplaga af allmän värnpligt, och jag tror att till längre öfningstid, än 1875 var föreslaget kan man ej komma och icke ens så långt, och därför anser jag för min del att vi böra bibehålla den indelta armén, ty någon bättre stam, än vi hafva i denna, finnes icke. Jo, säger man, det finnes *lottning*, och man har just under den sista tiden i pressen fått läsa om ett rykte att ett sådant förslag skulle vara under utarbetande för att framläggas för Riksdagen. För min del skulle jag beklaga, om ett sådant framkomme. Jag tror att lottning är så emot det svenska folkets uppfattning, att om ett sådant förslag framkomme, vore det omöjligt att genomföra detsamma. Man försökte dermed år 1811; följden blef ett uppror i Skåne. Vid

1875 års riksdag yttrade sig tre reservanter — jag anför dessa tre af den orsak, att det var deras då framlagda förslag in nuce, som sedan utvecklades af Kongl. Maj:t i förslaget till 1883 års riksdag — de yttrade om lottning följande: »Hvad lottning beträffar torde vi icke misstaga oss, då vi påstå att densamma med ovilja och afsky betraktas af svenska folkets flertal. I färskt minne torde ännu vara det lifliga missnöje, som i hela landet uppväcktes, då lottningen, i vida mindre grad än nu förutsattes, vid 1865 och 1866 års riksdag ifrågasattes.» Jag tror således att lottning är omöjlig och anser att, när nu rykte om ett sådant förslag utkommit, man bör varna för framläggande af ett sådant förslag, så mycket mera som jag tror mig veta, att ryktet härom har uppväckt en ganska stor och obehaglig sensation med hänsyn till den försvarsrörelse, som i landet uppstått.

Sedan återstår *värfning*. Förslaget derom fick vid 1883 års riksdag en så svår stöt, att jag tror det blefve mycket svårt att återkomma med det, nemligen värfning i den mening, att man *uteslutande* derpå skulle ordna stammen, ty det går ej för sig att årligen anskaffa 5,500 rekryter. Då hafva vi blott qvar den indelta stammen. Jag har alltid yttrat min mening i det afseendet, alltifrån det jag kom in i riksdagen och försvarsfrågan der först började behandlas, och jag vidhåller den fortfarande, att bibehållandet af den indelta stammen är den enda möjliga utvägen. Icke såsom skulle jag hafva någon platonisk kärlek därför, så att jag tror att den för all framtid måste bibehållas, men jag tror att det är nödvändigt att bibehålla den, till dess nationen blir så uppfostrad i militäriskt afseende, att den kan öfvergå till en ren betryggande värnpligtsorganisation. Och om vi då vilja bibehålla indelningsverket, frågar jag: är det ej nödvändigt att fixera dessa besvär? Och någonting annat har utskottet ej föreslagit.

Det har anmärkts att den militära sidan af frågan icke blifvit sammanställd med den kamerala. Utskottet har icke gjort det af den orsak, att de väckta motionerna endast berört den senare, ej den förra, och utskottet har därför saknat anledning att inlåta sig på den militära delen af frågan.

Man har sagt att ett uttalande från Riksdagen skulle vara obehöfligt. Jag har en motsatt åsigt derom; jag tror att ett dylikt uttalande i närvarande stund är högst behöfligt. Andra kammaren vet ofantligt väl hvad den *icke vill*, och därför tror jag att det är nödvändigt att Första kammaren vet hvad den *vill*, och om det kommer ett uttalande från Riksdagen i detta fall, så är det en ledning för Kongl. Maj:t i den labyrint, hvaruti försvarsfrågan för närvarande råkat.

Jag erinrar mig mycket väl en gång, då försvarsfrågans lösning hängde på att man ej begagnade ett sådant ögonblick. Då frågan vid 1877 års riksdag förevar i Andra kammaren, hade man väntat ett uttalande från regeringsbanken, och om det då

Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

hade kommit i rätt tid, vågar jag tro att frågan fått en annan utgång. Men detta uttalande uteblef, och frågan föll. Nu, när alla ledamöterna i utskottet från Andra kammaren uttalat sig för en fixering af rustnings- och roteringsbesväret, tror jag att det vore ett missgrepp af Första kammaren att ej begagna sig af detta uttalande. Ty, hvad betyder det väl att reglera och fixera en institution? Icke betyder det att man vill blifva af med den, utan det betyder att man vill behålla den, och om den uppfattningen skulle göra sig gällande i Andra kammaren, tror jag att Första Kammaren har allt skäl att instämma i densamma.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Grefve Sparre:

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Herr Casparsson har utgått från att denna fixering skulle hafva till ändamål att fastslå indelningsverket och ordna det på sådan fot, att det skulle blifva en verklig bas för en blifvande arméorganisation, och tillika yttrade han något om att utskottet föreställt sig, att denna fixering skulle blifva en organisation för all framtid.

Jag får på det mest bestämda protestera mot att denna tydning af utskottets mening var den der rådande. Jag var närvarande i utskottet, när ärendet slutbehandlades, och jag har fullkomligt klart för mig, att åtminstone hälften af utskottsledamöterna icke hade en sådan mening. Deras mening var att få förhöjning i lindringen, dels för den afskrifning de redan fått och dels för den, som de hade att i framtiden påräkna. Det var enda motivet, ingalunda att fastläsa indelningsverket, och de sade rent ut, att om Kongl. Maj:t kommer med ett sådant förslag till fixering, som här antydts af herr Casparsson, ville de genast afslå detsamma, och det var hvad de obetingadt och oförbehållsamt svarade på den saken.

Det fans ingen reservant från Andra Kammaren, har man sagt. Nej, men de ville i stället förbehålla sig att tyda skrifvelsen så, som de ansågo för sig fördelaktigast. Det är just det olyckliga, att hvar och en är med om skrifvelsen, men att hvar och en förbehåller sig att få gifva denna skrifvelse den tydning, som han anser för sig mest förmånlig. Kommer ett förslag, som man ej anser för sig gynnsamt, så säger man nej, och ger som skäl att så var ej skrifvelsens mening.

Om utskottet hade förordat hos Kongl. Maj:t denna fixering i akt och mening att derigenom få en fast basis för en blifvande arméorganisation, hade jag varit den förste att gå in derpå. Så var dock icke förhållandet. Derfor tror jag att en sådan skrifvelse icke skulle vara Kongl. Maj:t till någon ledning, utan tvärtom snarare åstadkomma ytterligare embarrass i detta virrvarr.

Det förhåller sig nog så, att vi hafva pröfvat, snart sagdt, alla förslag till arméorganisation, likväl icke alla; ty ännu finnas några kvar, och det lär ej finnas någon annan möjlighet, än att

taga upp något af dem, af de ännu oförsökta. Derför vill jag icke trycka på regeringen i någon viss riktning, och trots min kärlek till indelningsverket är jag redo att offra det, om jag får ett fullständigt och godt arméorganisationsförslag i stället, men jag vill ej sätta regeringen i mellanhand, på sätt nu är föreslaget.

Jag är, i likhet med oss alla, mycket angelägen för att få en hel arméorganisation genomförd, ty sedan 28 år tillbaka har jag arbetat i denna sak och känner mera än väl, huru mycket som brister i den nuvarande ställningen, och jag har mången gång framhållit det. Men för att komma ur den, erfordras ett fullständigt förslag. Derpå höras ock starka rop från båda kamrarna, från vänner och fiender, nota bene hvad Andra Kammaren beträffar från den del deraf, som verkligen något allvarsammare tänker på ett verkligt försvar. Ty en del af den kammaren tänker blott på den kamerala sidan af frågan. Det är just det olyckliga i denna fråga, att den nu mera nästan uteslutande behandlas ur kameralt synpunkt. Först vill man, såsom vice talmannen yttrat, fixera de kamerala förhållandena, de militära skola komma sedan. För min del måste jag förordna att den militära organisationen får gå förut och fixeringen af besvären efter. Derför heter det också reglering och fixering.

Jag återkommer till att jag i närvarande stund ej vill utöfva något som helst tryck på regeringen, hvarken för det ena eller andra förslaget.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan.

Herr Treffenberg: Jag kan väl förstå, hvarför reservanterna icke velat godkänna den af motionärerna ifrågasatta, periodiskt återkommande uppskattningen af de bördor, hvarom här är fråga, men hvad jag icke kan förstå är, att de ansett sig böra motsätta sig utskottets hemställan, helst som utskottet icke i motiveringen till denna hemställan inlagt något, som kunde anses innefatta ett godkännande af en sådan uppskattning, utan fast hellre öfverlemnadt åt regeringen att utfinna bästa sättet att lösa frågan. Denna utskottets hemställan är mig kär såsom en gengångare från gamla tider och en följeslagare till det efter min uppfattning bästa förslaget till härväsendets ordnande, som någonsin blifvit framlagdt, och hvilket, om det blifvit antaget, skulle hafva skänkt oss ett reformerad indelningsverk och dermed besparat oss mångfaldiga strider och missräkningar. Denna hemställan är mig äfven kär af ett alldeles specifikt skäl, nemligen därför att jag i densamma ser en första belöning för den manhaftighet, med hvilken denna kammare nyligen afvisade det kända anloppet å våra grundskatter. Detta bör hafva öppnat ögonen på medkammaren. Jag hoppas att det skall göra det äfven på regeringen. Begge skola inse att hvarje försök att fortgå på kompromissens väg måste öfvergifvas, och att, om man vill hoppas på framgång, måste

*Om fixering af
rustnings- och
valeringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Om fixering af
rustnings- och
rösteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

man arbeta på den gamla grunden. En talare har nyss anmärkt, att det i tidningarne vore antydt, att man inom krigsstyrelsen umginges med planer att nästa gång bjuda Riksdagen ett förslag, grundadt på stam med utlottning. Herrarna hafva nog en sorglig erfarenhet af, att det i vårt land icke behöfves mer än ett slagord för att aflifva äfven goda förslag, huru mycket mera då sämre. Om regeringen till nästa riksdag framlägger ett förslag, bygdt på den grund, jag nyss nämnde, nemligen att stammen skulle bildas genom utlottning, så är jag säker på att dagen derefter skulle från en mängd tidningar höjas samma rop, som för några år sedan — »blodslottning» hette det då. Dermed skulle förslaget fall vara gifvet. Jag anser således hufvudvinsten af den föreslagna skrifvelsens aflåtande vara den, att regeringen derigenom får en fingervisning att framlägga ett förslag, bygdt på den gamla grunden. Det är därför, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Vid denna tid af riksdagen, då man öfverhopas af utskottsbetänkanden af den mest olika art, hinner man naturligtvis icke att så noga sätta sig in i hvarje fråga. Man får blott genomögna betänkandet och se efter om några reservationer finnas. Så har varit händelsen med mig i denna fråga. Jag genomgånade först betänkandet och sedan klämman och genomläste derefter reservationen samt såg, hvilka understödt densamma. Jag fann då till min stora glädje att af Första kammarens 12 utskottsledamöter, hvarken herr von Ehrenheim, grefve Sparre eller herr Casparsson reserverat sig. Jag antog därför, att man hade dessa tre herrar att tacka för, att detta betänkande framkommit. Min fulla öfvertygelse är, att det minsta man kan göra för att, när det gäller att ordna vårt försvar, få så litet motstånd som möjligt, är att fixera dessa räntor eller onera, som årligen skola betalas. Vi må få ett härordningsförslag, hur utmärkt som helst, så kommer det, jag är öfvertygad derom, att dela samma öde som många dess föregångare. Vill man då icke göra något på den partiella vägen, hvart kommer man då? Hvilken våda ligger det dessutom i att aflåta en sådan skrifvelse som den ifrågavarande? När icke Riksdagen sjelf kan taga frågan om hand — ty Riksdagen kan icke utreda den — är det då underligt, att Riksdagen vänder sig till Kongl. Maj:t och säger, att den vill fixera eller bestämma ett maximum på den skatt, som åligger jorden i detta afseende. Är det för mycket att efter så många års strider kunna få något så billigt, som detta förslag innebär? Jag får på det allra lifligaste anhålla att Första Kamraren ville så mangrant som möjligt förena sig om utskottets förslag i denna punkt, hvartill jag anhåller om bifall.

Herr Casparsson: Den ärade ordföranden för statsutskottets första utgiftsafdelning talade om att det inom utskottet skulle

yttrats något äfven beträffande den militära organisationen. Jag beklagar, att min hörsel är så klen, att jag icke kunde uppfatta att något sådant yttrades, så framt det icke skedde mellan fyra ögon. Diskussionen inom utskottet rörde sig uteslutande om sjelfva *skattefrågan*. Hvad den föreslagna skrifvelsen beträffar, gör jag mig icke några öfverdrifna illusioner om dess resultat, men jag tror att i det förtvillade läge, hvori försvarsfrågan nu kommit, något måste göras, och att man icke endast bör lägga armarna i kors. Det är därför jag för min del anser, att ett uttalande sådant som det föreliggande är nödvändigt.

*Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Då vår ärade ålderspresident fälde det yttrande, att han hoppades, det denna kammare skulle så talrikt som möjligt deltaga i denna skrifvelse, anser jag det vara nödvändigt, att, om man vill deltaga deri, man säger hvilken uppfattning man har om densamma. Många finnas nemligen som hafva alldeles olika uppfattning om denna skrifvelse. Jag har hört personer säga, att de önska denna skrifvelse för att derigenom få ifrågavarande skatter fixerade, i hvilket fall de äro öfvertygade om, att dessa alltid skola bibehållas. Detta är icke min uppfattning. — Hvad beträffar arméorganisationen, är jag fortfarande alldeles emot, att indelningsverket skall läggas till grund därför. Personer finnas, som deremot vilja hafva denna skrifvelse, just emedan de önska att indelningsverket skall utgöra grunden. Jag tycker om att vara ärlig äfven i politik och därför säger jag, att jag går med på denna skrifvelse endast af det skäl, att jag, liksom utskottets ordförande, anser att en öfvergångstid vid ordnandet af vårt försvar måste finnas, och att det derunder är skäl att fixera dessa skatter. Jag kan dock knappt inse, huru det skall gå till, men måhända kan regeringen det. På samma gång anser jag likväl att dessa skatter böra successivt afskrivas, så att de slutligen, i likhet med indelningsverket, må försvinna. Då jag så får tolka skrifvelsen, vill jag vara med om densamma. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg: Jag ber om ursäkt att jag begärt ordet, då jag icke ämnar säga något nytt i frågan, men, såsom en varm vän af vårt försvar, kan jag icke underlåta att framställa den anmärkningen, att såväl af diskussionen som af sjelfva skrifvelsen framgår, att åt denna senare kan gifvas mycket olika tolkningar. Är det då verkligen skäl att aflåta en så mångtydig skrifvelse? Under hela försvarsfrågans och skattefrågans behandling vid denna riksdag har för öfrigt i denna kammare många gånger uttalats, huru som man endast afsåg och hoppades ett fullständigt ordnande af dessa frågor på en gång och ingalunda ville vara med om att lappa och göra partiella eftergifter på det gamla indelningsverket. Huru kan det då stå tillsammans med konsekvens

Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)

och rimlighet att aflåta en skrifvelse, som innebär just en sådan lappning. Äfven om skäl skulle finnas att aflåta densamma, kan det väl icke nekas att — såsom en gång förut vid denna riksdag yttrats — indelningsverkets köpkraft väsentligen skulle förminska af en åtgärd, sådan som skrifvelsen åsyftar. Just från denna synpunkt, att kraften att köpa ett försvar åt fäderneslandet skulle så väsentligt minskas genom den föreslagna fixeringen synes det mig, att alla försvarsvänner böra ena sig om att afstyra denna skrifvelse. Jag yrkar därför afslag på utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Alin.

Herr Abelin: Den reglering, hvarom här är fråga, uttrycker en tanke, som varit min egen. Jag är ock den förste att erkänna de stora fördelar, en sådan reglering skulle medföra, under förutsättning dock att den omfattade icke blott den ekonomiska, utan äfven den militära sidan af saken. Frågan är visserligen, såsom utskottet anmärkt, svårlöst, men jag föreställer mig, att med det rika material, som är att hemta från äldre tider, en lösning deraf dock icke är omöjlig att vinna. För den, som gjort sig rätt förtrogen med de stora resurser, indelningsverket ännu i dag har, oaktadt den stympning och svåra medfart, det under senare tider undergått, bör det vara klart, och den bör icke miss-trösta om att, derest regleringen får den omfattningen, jag förut antydtt, och omhänderhafves med sakkännedom och intresse, man i indelta armén, med bibehållande af dess förträffliga disciplinära och moraliska egenskaper, skulle komma att ega en fullt tids-enligt utbildad kraftfull stamtrupp, hvilken i förmåga af snabb mobilisering och i fråga om förläggning i förhållande till respektive beväringsområden skulle lemna föga öfrigt att önska. Då jag emellertid icke kan vara med om att eftergifva något af indelningsverkets tillgångar utan motsvarande vederlag i försvarskraft, och då jag icke med någon åtgärd vill gifva stöd åt försvarsnihilismen, är det endast under den förutsättning, jag biträder utskottets förslag, att regleringen får en sådan omfattning, att den tillgodoser äfven de militära krafven. I förhoppning att så sker, kommer jag att gifva min röst åt förslaget.

Herr Casparsson: Det talades nyss om, att man genom en fixering skulle minska »indelningsverkets köpkraft». Mine herrar, stå vi på den punkt, att vi skola köpa vårt försvar, då äro vi sålda.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag uttalar här den varma önskan, att, om detta förslag skulle blifva antaget, regeringen måtte läsa igenom Första Kammarens protokoll i ämnet. Det torde gifva tillräcklig upplysning om skrifvelsens verkliga beskaffenhet.

Grefve Klingspor: Rustnings- och roteringsbördorna äro ju på sitt sätt en gång fixerade; annars skulle vi ju ej hafva fått de 30 procenten afskrifna å dessa bördor. Vi stå nu, som jag vill hoppas, inför ett nytt arméförlag. Kan det då vara klokt att spela ut sina trumf i förtid? Jag tror det icke. Jag förenar mig därför med dem, som yrka afslag å ifrågavarande skrifvelse, hvartill jag har en ganska god grund, då jag anser densamma lika obehöflig som onyttig.

*Om fixering af
rustnings- och
roteringsbesväret
m. m.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningspropositon:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 54, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 56.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 22 och 23 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af förslag till förändrade bestämmelser för indelta arméns rekrytering och aflöning, biföll kammaren utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtandet n:o 56, med anledning af väckt motion om ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.

Ifrågasatt ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.

Herr Cederberg: Då det synes mig, att statsutskottet något hårdhänt behandlat ifrågavarande motion, anhåller jag att med några ord få angifva min ståndpunkt i frågan. Då odlingslånefonden af riksdagen förut bildades, visst var det därför att Riksdagen ansåg det nyttiga ändamål, hvarför medlen anvisades vara ett statsändamål. Den omständigheten att denna fond dessutom skulle vara till direkt nytta för en mängd enskilda personer för ringar icke betydelsen af fondens ändamål, såsom på samma gång ett statsändamål, och att detta var nog viktigt för att påkalla en eller annan uppoffring från statsverkets sida torde kunna med fog påstås. Det oaktadt blefvo villkoren temligen dryga, och begäran om deras mildrande har tid efter annan framkommit från olika motionärer. Det vill dock synas, som om strängheten i villkoren till en början hade dikterats icke så mycket af begäret att skydda staten för förlust som icke mera af önskan att förekomma missbruk af fonden. Skall jag vara fullt upprigtig, anser jag, att just i detta senare hänseendet de stränga villkoren voro berättigade. Det synes dock, som om erfarenheten på senare tider gifvit vid handen, att man icke längre behöfde af denna anledning hålla på de stränga villkoren. Det andra skälet, som då skulle kvarstå, var det, att staten icke vill göra någon förlust på de penningar, som användas till torrläggning och odling af sankta trakter. Statsutskottet motiverar sin åsigt om att räntan på lånen, som nu är $4\frac{1}{2}$ procent, icke bör nedsättas till 4 procent dermed, att de penningar, som till fonden ingå kosta staten mer än 4 procent. Denna uppgift är måhända riktig hvad beträffar de penningar, som ingå till fonden från riksgäldskontoret, eller de lånta medlen, så till vida att riksgäldskontorets medelränta å de lån, ur hvilka försträckningarna till odlingsfonden anvisats, något öfverstiger 4 procent. I utskottets utlåtande förekommer i slutet af sid. 4 och början af sid. 5 en tabell, utvisande hvilken ränta riksgäldskontoret på senare tider betalat för de upptagna lånen. Dock är att märka, att riksgäldskontoret ansett sig kunna försträcka statskontoret penningar till odlingslånefonden för en ränta, som hittills uppgått till 4 proc., men som riksgäldskontoret nu förklarar hädanefter skulle komma att nedsättas till $3\frac{3}{4}$ procent. Det vill således synas, som om en nedsättning i utlåningsräntan till 4 procent icke skulle åstadkomma någon förlust för *statskontoret*.

Men fonden bildas icke ensamt af lånta medel, utan till densamma ingå äfven andra medel, nemligen annuiteter å äldre odlingslån, och dessa medel äro, enligt hvad jag kan finna, statsmedel, kosta följaktligen staten ingenting i ränteutgift och kunna därför anses tillgodokomma fonden såsom fullkomligt räntelösa. Statsutskottet åberopar visserligen ett utlåtande af statskontoret i en liknande fråga, enligt hvilket statskontoret ansett att äfven på dessa medel staten borde tillgodoräkna sig 4 procent. Detta yttrande förekommer på sid. 5 i betänkandet. Något som helst skäl, hvar-

för statsmedel skola utlånas till 4 procent finnes der icke anfördt och jag måste bekänna att jag heller icke kunnat utfinna något. Dessa från den äldre odlingslånefonden omförlade medel äro icke heller, åtminstone i närvarande stund, så obetydliga, om man jemför dem med fondens tillgångar i deras helhet. År 1884 t. ex., då fonden bildades, bestod densamma *uteslutande* af sådana omförlade medel. Vid 1885 års slut bestod fonden fortfarande uteslutande af sådana medel och icke af några upplånta. Den uppgick vid 1885 års slut till något öfver 560,000 kronor. År 1886 ökades fonden till 1,434,800 kronor — jag utelemnar de ojemna talen — men deraf var endast omkring hälften, eller ungefär 704,000 kronor, lån. År 1887 uppgick fonden till 2,208,000 kronor, och deraf voro lånemedel 1,328,000 kronor, således något mer än hälften. År 1888, det sista år, för hvilket jag har uppgifter tillgängliga, var fonden 2,621,000 kronor, men skulden till riksgäldskontoret endast 1,628,000 kronor, d. v. s. lånemedlen uppgingo till omkring 60 procent af fondens hela belopp. I samma källa, hvarifrån jag fått detta, nemligen kapitalkonto till rikshufvudboken, uppgifves också, hvilka utgifter fonden fått vidkännas under de gångna åren. År 1884 voro utgifterna för fonden inga. År 1885 likaså. År 1886 endast 783,75 kronor. År 1887 32,931,35 kronor. År 1888 endast 53,126,18 kronor. Summa utgifter under alla de fem åren, hvarunder fonden vid 1888 års slut funnits är 86,841,28 kronor. Om man beräknar, hvilka inkomster fonden samtidigt har haft af de penningar, som varit utlånta för vattenaftappningar och odlingar, så kommer man till det resultatet, att dessa varit ganska mycket större, troligen ungefär dubbelt så stora, som utgifterna för fonden hafva varit. Jag har icke tillräckliga uppgifter för att kunna noggrant beräkna det, men jag har gjort ett öfverslag, grundande sig derpå, att jag beräknat ränta för hvarje följande år endast på de belopp, som vid föregående års slut voro utlånade, och om jag också endast beräknar fyra procent ränta på det sättet, d. v. s. just den räntesats, som herr Bergendahl i sin motion föreslår, så kommer jag till den slutsatsen, att räntan och, hvilket är detsamma, inkomsten måste hafva stigit till omkring 160,000 kronor, under det utgifterna, såsom nyss nämnts, varit ungefär 86,800 kronor. Jag hemställer, om det under sådana förhållanden skulle vara så alldeles farligt att tillmötesgå motionären Bergendahls önskan åtminstone deroft, att räntan skall nedsättas till 4 procent, i st. f. 4 $\frac{1}{2}$ procent, dock med bibehållande af den annuitet af 8 procent, som nu utgår. Man kan deremot anföra, och det kanske från min ståndpunkt sedt åter är det starkaste motskälet, att det vinnes så ofantligt litet med en sådan nedsättning, ty det man vinner är endast något mer än ett års förkortning af amorteringstiden. Det är ju en obetydlighet, om man så vill, men det är dock en vinst, som jag tror, att de, hvilka hafva lånen, icke skola underskatta.

Ifrågasatt ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.
(Forts.)

*Ifrågasatt an-
dring i villkoren
för lån ur od-
lingslånefonden.*
(Forts.)

Jag har visserligen icke förbisett, att annuiteten också kommer att räknas på något lägre belopp, men detta kan jag icke sätta till någon siffra, det beror helt och hållet på, i hvilken ordning de respektive låntagarne uttaga medlen från statskontoret, och derom kan man icke ens göra någon sannolikhetsberäkning. Detta är dock en vinst, utöfver den nyssnämnda, som jag för min del också äro böra tagas i beräkning.

Statsutskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande till sist sagt: »Af hvad i det föregående blifvit anfördt finner utskottet det tydligen framgå, att räntan å de lån, hvilka hittills utlemnats från fonden, för närvarande icke kan nedsättas till 4 procent utan att förlust för staten uppkommer.» Detta tror jag mig hafva vederlagt med hvad jag hittills yttrat.

Utskottet fortsätter: »Hvad åter beträffar de lån, som kunna komma att hädanefter utlemnas, torde, äfven om för närvarande förefinnes anledning antaga, att en räntenedsättning i framtiden sannolikt skall kunna vidtagas, frågan likväl nu vara för tidigt väckt. Dels har nemligen den nuvarande låga allmänna räntefoten icke funnits så länge, att den kan antagas vara af mera stadigvarande natur, dels torde det få anses lämpligare, att för räntenedsättningen afvakta en tidpunkt, då denna nedsättning kan tillgodokomma icke blott nya lån utan äfven de äldre». Såsom jag läst herr Bergendahls motion, afser hans begäran räntenedsättning icke blott för nya lån, utan äfven för de äldre, och att så kan ske utan förlust för staten, tror jag mig hafva visat.

På grund deraf anhåller jag, att, med afslag å utskottets hemställan, kammaren för sin del måtte besluta: att med bibehållande af 8 procent annuitet för lån från fonden till understödjande af odling af sankar marker, räntan å samma lån med nästkommande års ingång skall beräknas efter 4 procent å oguldna kapitalbeloppet.

Herr Tamm, Hugo: Motionären framställer verkligen den anhållan, att få räntan nedsatt till 4 procent, så vidt det icke medför någon förlust för staten, och vi hafva nyss hört beräkning i detta afseende. Jag tror mig kunna framställa en motberäkning, som visar ett motsatt resultat. Det är nemligen alldeles gifvet, att dessa penningar måste gå från riksgäldskontoret genom statskontoret, ty statskontoret måste granska alla säkerheter, måste sköta alla dessa små, ständigt återkommande liquider, och de kunna icke läggas på riksgäldskontoret. Det är en funktion, som helt och hållet tillkommer statskontoret, riksgäldskontoret har icke någon tjenstemannapersonal, som hvarken får eller kan dermed taga någon befattning. Således måste dessa penningar gå från riksgäldskontoret till statskontoret och derifrån ut till de respektive låntagarne. Då är, såsom herrarne veta, fastställd en ränta af 4 procent mellan riksgäldskontoret och statskontoret. Denna ränta gifver verkligen

ingen vinst, ty man bör väl, isynnerhet då motionären vill, att detta afdrag skall ske på äfven de gamla lånen, göra, likasom när man räknar med statsskuld. Då säger man, att statsskulden i sin helhet bär den och den räntan. Alldeles på samma sätt tager jag hela denna lånefond, och då är det faktiskt, att räntan går till 4 procent. Att nu genast därför, att man ett år kunnat erhålla penningar till lägre ränta, nedsätta räntan å dessa lån, torde vara nästan oförsigtigt, då man icke vet, huru det kommer att ställa sig för framtiden. Således är det ingen vinst, som riksgäldskontoret beredes, genom att lemna dessa medel till 4 proc. åt statskontoret. Men ännu mindre gör statskontoret någon vinst på dessa penningar. Dessa lån hafva fem års ränteanstånd, hvilket nedsätter den nominella räntan af 4,5 till 4,2 $\%$. För de $\frac{2}{10}$ proc., som statskontoret sålunda, såsom det förefaller, får högre än det sjelf betalar riksgäldskontoret, måste statskontoret ligga inne med icke obetydliga reserver. Man vet, huru penningar få ligga och vänta just för dessa lån, och penningarne måste då ligga räntelösa. Vidare är det icke så obetydligt arbete, som i statskontoret erfordras för fondens förvaltande, och jag är öfvertygad derom, att dessa medel icke i statskontoret lemna någon som helst vinst. Skulle man nedsätta räntan till 4 proc., betäckes icke kostnaden för dessa lån, utan staten gör faktiskt förlust. Och jag skulle nästan vilja tillägga, ehuru det icke hör hit, att på dessa lån staten kan hotas af en ytterligare förlust, då det nog i framtiden kommer att visa sig vara ganska trassligt att få in lånen.

Jag anser att motionären bör vara nöjd med utskottets beslut; han har ju endast begärt att få så låg ränta, som staten kan utan förlust bevilja, och då utskottet nu visat att en ytterligare sänkning af räntan medförde förlust, är ju ett afstyrkande af motionen på sätt och vis ett bifall till motionärens egen önskan.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Spånberg: Jag beklagar att jag icke kan instämma i det slut, hvartill statsutskottet kommit i denna punkt. Till en början vill jag meddela, att svenska mosskulturföreningen, som är utbredd kring hela Sverige, på sitt allmänna möte i Skara förliedet år beslöt att hos regeringen anhålla om dess medverkan att få räntan å lån från odlingslånefonden nedsatt från $4\frac{1}{2}$ till 4 proc. Föreningens styrelse har gått i författning härom, men fått afslag på sin ansökan på den grund att statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret afstyrkt densamma. Ett af statskontorets skäl för afstyrkandet är, såsom vi nyss hört upprepas, att den ränta, som riksgäldskontoret beräknade för derifrån lemnade försträckningar till fonden, hittills varit 4 proc. Nu hafva fullmäktige i riksgäldskontoret förklarar, att de hädanefter ämna beräkna räntan till $3\frac{3}{4}$ proc., men jag tror att de skulle kunna

Ifrågasatt ändring i vilkoren för lån ur odlingslånefonden.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.
(Forts.)

utan förlust nedsätta den ännu lägre. Således hafva vi åtminstone $\frac{1}{4}$ proc. ränta gifven, som måste kunna nedsättas. Men jag är icke nöjd dermed, ty jag anser att den såväl i mosskulturföreningens ansökan som sedermera af motionärerna begärda nedsättningen till 4 proc. är fullt berättigad. Af en föregående talare är tydligt ådagalagdt, att en hel del af dessa medel äro statsmedel, ingående annuiter å tidigare lån. Dessa kosta icke någonting. Jag vill icke att staten skall gifva jordegarna någon present, utan vill endast att staten icke skall vara en procentaranstalt. Lånen till denna fond upptogos genom utsläppande af $3 \frac{6}{10}$ proc. obligationer. Dessa såldes till en början med 4 proc. kapitalrabatt. Sedermera nedgick kapitalrabatten högst betydligt och slutligen såldes dessa obligationer till pari och deröfver. Således betalar staten för dessa penningar $3 \frac{6}{10}$ proc. Det oakadt har riksgäldskontoret debiterat statskontoret 4 proc. Det är ju för stor skillnad. Det har så många gånger åberopats, att man å statslån icke får beräkna den utfästa räntan, äfven då man får sälja obligationerna till pari, på grund af de kostnader, som äro förenade med låns upptagande. Men, mine herrar, obligationerna för dessa odlingslån äro sålda här i Sverige, och då kan man väl icke hafva några stora kostnader för dem.

Ni vilja väl icke, att de personer, som arbeta för jordbrukets upphjelpande och landets uppodlande, skola betala till våra statsinstitutioner, statskontoret och riksgäldskontoret, för att de sälja dessa obligationer och hafva dessa lån om hand. Jag finner icke skäligt, att några sådana kostnader skola debiteras låntagarna. Nu är det visserligen sant, att de, som få dessa odlingslån, hafva fem års räntestånd, och detta gör nog någon liten skillnad, men om man beräknar, att de sista statslånen äro upptagna för $3 \frac{5}{10}$ proc., så blir räntan å de ifrågavarande lånen ändock för stor, om saken rätt skötes. Och om icke riksgäldskontoret och statskontoret kunna sköta denna affär, så att det bär sig att lemna ut lånen för 4 proc., då är det statsutskottet och Riksdagen, som skola tillse, att dessa myndigheter sköta affären bättre.

Jag ser saken icke uteslutande från privatekonomisk, utan äfven från statsekonomisk synpunkt. Vi måste tänka på, att det finnes millioner tunnland vattendränkt jord, som ligga obegagnade i vårt land och således äro utan ringaste värde såväl för den enskilde som för staten. Men om nu denna stora areal blefve uppodlad, så skulle icke blott jordegaren utan äfven staten förtjena derpå; den senare till och med på dubbelt sätt, först genom ökade bevillningar på det höjda taxeringsvärdet och sedan derigenom, att ett större antal personer kunna få sin bergning från den uppodlade jorden. När svenska riksdagen stiftade odlingslånefonden, var det icke för att förtjena penningar derpå, utan för att drifva upp vårt jordbruk och sålunda inom landets gränser eröfra Finland åter. Det var för att bereda de arbetsamma jordbrukare, som utan hjelp af staten icke kunde bearbeta sin vatten-

sjuka jord, ett tillfälle att uppodla den samma. Dessa lån beviljades icke för annat än torrläggningar, och de jordbrukare, som deraf komma i åtnjutande, måste med egna eller på annat sätt anskaffade medel bestrida täckdiknings- och odlingskostnaderna. Staten har emellertid den bästa säkerhet för lånen. Låntagaren skall ställa borgen för den del af lånet som utlemnas, innan den föreskrifna odlingen skett, och så snart den blifvit verkställd, införes lånet såsom först prioriteradt i fastigheten. Denna säkerhet står således framför alla andra, och finnes det väl någon säkerhet i Sverige, som är bättre?

Jag hemställer, om det under sådana förhållanden är rätt, att staten fortfarande tager 4 $\frac{1}{2}$ proc. ränta för lån ur odlingsfonden, och slutar med att yrka bifall till herr Bergendahls motion.

Herr Anderson, Albert: Oaktadt jag icke är jordbrukare, hyser jag likväl så stort intresse som trots någon för vårt lands uppodling. Men den siste talarens yttrande har här uppkallat mig. Han föreställde sig, att svenska staten förtjenar mycket på den ifrågavarande utlåningen. Man säger, att räntan är 4 $\frac{1}{2}$ proc., men den verkliga räntan är icke så hög. Låntagaren har fem års anstånd med räntebetalningen, och tager man detta i betraktande, så uppgår den verkliga räntan till allenast omkring 4 $\frac{2}{10}$ proc.

Det har här blifvit sagdt, att riksgäldskontoret kommer att för framtiden nedsätta den ränta, som statskontoret skall betala för de från riksgäldskontoret erhållna försträckningarne för odlingslånefonden. Detta är endast till en viss grad sant. Enligt utskottets utlåtande hafva fullmäktige i riksgäldskontoret förklarar: »att enär af riksgäldskontorets från innehafvarens sida ouppsägbara 3 $\frac{6}{10}$ proc. obligationer under sistlidna år ett större belopp försålts till sådan kurs, att den ränteutgift, som af denna upplåning förorsakas riksgäldskontoret, icke uppgår till 4 proc., räntan å de medel, hvilka i den närmaste framtiden må komma att försträckas fonden, kan sättas till något lägre belopp.»

Detta är alldeles icke något löfte om nedsättning under 4 proc. för någon längre framtid, och det innebär framför allt icke något löfte derom, att den ränta, som betalas på redan erhållna medel, kommer att nedsättas. Den måste, så länge staten för sina lån sjelf får betala en effektiv ränta, af omkring 4 proc., fortfarande blifva oförminskad.

Jag vill i detta sammanhang också nämna, att då de uppsägbara 3 $\frac{6}{10}$ procent-obligationerna först försåltes, var kursen på dem endast 96 proc., och den effektiva räntan för desamma gick följaktligen upp till närmare 4 proc. Dertill kommer att staten får betala ränta å sina obligationslån två gånger om året, under det att för odlingslånen betalas ränta endast en gång om året.

Ifrågasatt ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.

(Forts.)

Men, har den första talaren sagt, om man också för de medel, som statskontoret erhåller från riksgäldskontoret, måste betala ränta, så finnes icke något skäl, hvarför å den öfriga delen af fonden, hvilken utgöres af statsmedel, som icke blifvit upplånta, skulle beräknas ränta till mer än 4 proc. Med en sådan uppfattning kommer man till slut derhän, att då staten icke betalar någon ränta för den äldre delen af odlingslånefonden, så borde jordegarna också få räntefritt lån. Vill man lemna understöd åt jordegare för uppodling af sankta trakter, skulle man naturligtvis kunna nedsätta räntan, men Riksdagen har hittills alltid fasthållit den grundsatsen, att ränta skulle betalas så, att staten undginge förlust. De medel, som statskontoret har om händer, tillhörande odlingslånefonden, kunna icke af statskontoret alltid förräntas. Der ligga nästan alltid större eller mindre belopp räntelösa, medel måste finnas tillreds, då de sökande komma och anmäla sig om erhållande af lån, och om man tillika tager i betraktande, att de, som verkställa vattenafledningar, hafva biträde af statens tjenstemän för uppgörande af förslag, så kan jag icke inse, att den ränta, som nu är föreskrifven för odlingslånen, är obillig. Slutligen kan jag icke underlåta att protestera emot den benämning, den siste talaren har behagat att gifva två statsinstitutioner.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Spånberg: Jag fäste mig vid ett yttrande af den siste ärade talaren. Han säger, att statskontoret får innehafva behållningar å denna fond, hvarå någon ränteinkomst icke kan erhållas. Således utgör detta ett skäl, hvarför statskontoret icke kan förorda räntenedsättning. Men, mina herrar, jag hemställer, huruvida ni anse, att de personer, som behöfva erhålla lån från denna fond, skola betala för hög ränta derföre, att statskontoret skaffar sig onödiga behållningar. Skola de, som låna penningarne, derför betala högre ränta än 4 proc., då vi veta, att obligationerna till denna fond af riksgäldskontoret kunna säljas hvilket ögonblick som helst till 3 $\frac{1}{2}$ proc. eller åtminstone 3 $\frac{6}{10}$ proc. ränta?

Vidare har den ärade talaren sagt, att riksgäldskontoret icke har lofvat att nedsätta räntan för en längre framtid, utan endast nu. Men är det så, att staten icke kan för en längre framtid bevilja den begärda räntenedsättningen, låt då staten höja räntan för nya lån, när behof af höjning inträder, men låt oss nu lemna lånen till den ränta, som för närvarande kan beviljas.

Jag återtager mitt yrkande om bifall till motionen, och förenar mig uti det af herr Cederberg framställda.

Herr Cederberg: Då man ordat åtskilligt derom, att statskontoret skulle kunna komma att tillskyndas förlust, äfvensom att statskontoret finge vidkännas åtskilliga arbeten och utgifter

för dessa lån, som skulle berättiga till den högre räntan, så ber jag att få erinra derom, att de siffror, jag nyss anförde om statskontorets utgifter för lånen, äro sådana statskontoret sjelf bokfört dem, och som följaktligen böra anses innefatta *allt* hvad det kostar statskontoret att hafva denna fond om hand; de ställa sig, såsom jag nämnt, betydligt lägre, nära nog till hälften af hvad en ränta, bestämd till endast 4 proc., skulle under de gångna åren hafva inbringat. Hittills har utlåningen således medfört icke förlust utan tvärtom öfverskott. Detta öfverskott anses vara fullt tillräckligt att möta äfven eventuella förluster för framtiden. Säkerheten är nemligen, efter mitt förmenande, icke så fullständig, som talaren på Jönköpingsbanken syntes föreställa sig, åtminstone under lånens första tid. Det är först när lånen blifvit införda i jordeboken, som de få natur af yppersta säkerhet i jord. Dessförinnan är säkerheten långt ifrån så god, som han betonade, och att förlust således *kan* inträffa, är jag den förste atterkänna. Det är också derföre jag icke vågat gå längre i räntenedsättning, än till 4 proc., men denna räntesats bör räcka väl till att betäcka möjliga förluster. Hvad föröfrigt beträffar yttrandet att räntefriheten, eller rättare sagdt räntemoratoriet, som eger rum under de första åren, skulle nedsätta den effektiva räntan till $4\frac{2}{10}$ proc., så vågar jag påstå, att den uppgiften hvarken är eller ens *kan* vara exakt. Denna af ränteanståndet beroende minskning i effektiva räntan blir olika för hvarje olika lån, beroende på, huru fort de olika delarne af lånet utgå från statskontoret, och kan ej på förhand beräknas.

Ifrågasatt ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på och förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Cederberg*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att, med bibehållande af 8 procents annuitet för lån från fonden till understödjande af odling af sankar marker, räntan å samma lån med nästkommande års ingång skall beräknas efter 4 procent å oguldna kapitalbeloppet.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Spånberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 56, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Cederbergs yrkande i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 68;
Nej — 25.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 22 och 23 innevarande April bordlagda utlåtanden:

n:o 57, i anledning af väckt motion om nedsättning af räntan å de till enskilda jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af stadsmedel;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad; samt

n:o 59, i anledning af väckta motioner i fråga om reglering af viss kyrkotionde och helgonskyld m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst det ärende, som denna dag bordlagts första gången, och sist de utlåtanden, hvilka blifvit denna dag bordlagda andra gången, med undantag af första särskilda utskottets utlåtande n:o 1, om hvars uppförande på föredragningslistan till sammanträdet den 3 nästinstundande maj kammaren redan fattat beslut.

Kammaren åtskildes kl. 9,16 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.